

IDŐSELLÁTÁS

- Hazánkban a születéskor várható élettartam 2013-ban férfiak esetében 72,01 év, nőknél 78,73 év.
- A 65 éves és idősebb népesség aránya 2014-re 17,5 százalékra növekedett.
- Napjainkban 1100 fő felett van a száz éves vagy ennél idősebbek száma, és a 90 évesnél idősebbek száma meghaladja a 35 ezer főt.
- 2011-ben az öregedési index (a 65 éveseknek a 14 éves és fiatalabb gyermekekre jutó – 100 főre számított – száma) 115 volt.
- A népesség-előreszámítások szerint 2050-re 29,4 %, 2060-ra 31,9 % lesz az idősebb korosztályok aránya, ami hasonló az európai uniós átlaghoz.
- 2012-ben 2,9 millióan részesültek nyugdíjban, járadékban vagy nyugdíjszerű ellátásban, 57 százalékuk öregségi nyugdíjban részesült.
- A nyugdíjakra és a nyugdíjszerű ellátásokra fordított összeg és a GDP-hez viszonyított aránya folyamatos növekedést mutat (2012-ben a GDP 11,8%-a).
- 2013-ban összesen 131 791 ember részesült Magyarországon házi segítségnyújtásban.

A Kormány [T/5052.](#) számon benyújtott, egyes szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények módosításáról szóló törvényjavaslatának egyik célja az idősellátásban a szociális szolgáltatások rendszerezése, valamint a házi segítségnyújtás igénybevételének szabályozása. Jelen Infojegyzet az idősellátás helyzetéről nyújt általános áttekintést.

Az **időspolitika** a szociálpolitikán belül a társadalom idős tagjainak társadalmi, gazdasági, kulturális, jóléti helyzetének javítását, további romlását megakadályozó közéleti, kormányzati tevékenység. Az úgynevezett hosszú élettartamhoz fűződő politika egy új aktív korosztályhoz és szakmai tevékenységekhez kapcsolódik, erősíti a generációk közötti kölcsönös és egyetemes felelősségvállalást a magas kort megért személyek érdekében.

Az időspolitika **hosszú távú célkitűzései** jellemzően a következők:

- a születéskor várható élettartam növekedésének elősegítése;
- az egészségben eltöltött évek számának növelése;
- az aktív élet fenntartása;
- az időskori jövedelembiztonság megteremtése;
- a társadalmi integráció erősítése, a különböző szolgáltatások (egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális stb.) összehangolása az idősödők és idősek szükségleteinek és érdekeinek figyelembevételével;
- az idősek digitális írástudatlanságának csökkentése és élethosszig tartó tanulásának támogatása a digitális tananyagok hozzáférhetőségének biztosításával;
- az aktív idősödés feltételeinek erősítése, amely nem csupán a fizikai aktivitást, a munkaerőpiacon maradást jelenti, hanem a társadalmi, kulturális, civil életben való aktív részvételt is;
- az idősödési folyamat „menedzsmentjének” elterjesztése már fiatal korban;
- a társadalmi szemléletváltás az idősödésnek mind a gazdasági, mind a társadalmi megítélését és megélését illetően.

A fejlett országokban tapasztalható növekvő átlagéletkor az egész társadalom számára kívánatos fejlődés. A hosszú élettartam egyúttal kollektív kihívást is jelent az országok, a gondozási rendszerek számára és a nemzeti szolidaritás egésze szempontjából is. Az idős korosztályon belül nő a nagyon idősek (80 év felett) aránya. Az európai társadalmak növekvő mértékben szembesülnek az idősödéssel kapcsolatos problémákkal. A jelenlegi demográfiai trendek szerint

az emberek tovább élnek, kevesebb gyermeket vállalnak, korábban mennek nyugdíjba. Ez jelentős egyensúlyhiányhoz vezethet a generációk között (korfa felbillenése). [Szakértők](#) szerint az egyensúlyhiány mélyreható változásokat idéz elő a munkaerőpiacon, a szociális ellátó- és védelmi rendszerben, az egészségügyi rendszerben és a társadalmi integráció folyamataiban.

NEMZETKÖZI IDŐSPOLITIKA

Az ENSZ 1991-ben fogadta el az [Idős Emberekkel Foglalkozó Alapelveit](#) (egész életen át tartó függetlenség, részvétel, gondoskodás, önmegvalósítás, méltóság). Az Idősek nemzetközi éve (1999) kapcsán az alapelvek kiterjesztése érdekében célul tűzte ki a minden korosztály számára kedvező társadalom kialakítását. Az ENSZ Egészségügyi Szervezete, a WHO 2002-ben publikálta az idősügyi politikát meghatározó alapidokumentumát, az [Aktív Időskort](#) ([Active Ageing](#) – Policy Framework). 2010-ben az ENSZ Közgyűlése [határozatával](#) létrehozta Idősügyi Munkacsoportját ([OEWG](#)) az idősök jogainak aktív érvényesítésért. A WHO 2011-ben adta ki [jelentését](#) az Időségekkel kapcsolatos rossz bánásmód megelőzéséért.

Európa Tanács Idős személyek jogaiért felelős szerkesztő munkacsoportja ([CDDH-AGE](#)) 2012-2013-ban az idősök támogatásának lehetséges eszközeiről tartott értekezleteiről [ajánlás tervezetét](#) készített. A Miniszteri Bizottság 2014-ben ez alapján kiadott [ajánlása](#) nemzeti példákkal illusztrálja az időspolitika pozitív irányait.

Az **Európai Unióban** az idősügy nem képvisel önálló szakpolitikát, elemei az egészségügy és szociálpolitika területeire terjednek ki. Eszközrendszere nyitott koordinációra épül: útmutatás, célok, koordináció, ellenőrzés, ajánlások.

Az Európai Bizottság 2002 márciusában kiadott [dokumentumában](#) rögzíti, hogy az időspolitikáknak széles életpályát kell elfogadniuk, figyelembe véve az ENSZ globális kezdeményezéseit

Az 2008-ban megújított Európai Szociálpolitikai Menetrend ([COM\(2008\)412](#)) az Európai Bizottság cselekvési programja az idősök helyzetéről. Lefekteti, hogy a tagállamok számára a legnagyobb kihívás az előregedés. A nyitott koordináció elvét alkalmazza az egészségügy és a tartós ellátás területén. Az Európai Unió Szociálpolitikai Ütemterve célkitűzésként határozza meg a humánszolgáltatások modernizálását és fejlesztését.

Az Európai Parlament és a Tanács határozatával ([940/2011/EU](#)) a 2012-es évet az aktív idősödés évének nyilvánította. Témája az aktív idősödés és nemzedékek közötti szolidaritás. A demográfiai idősödés egyre kiterjedtebbé válásával összefüggő kérdések újszerű felvetését, megoldások kidolgozását célozta meg. Eredményeiről a Bizottság [jelentést](#) adott ki.

Az Európai Parlament és a Tanács [innovációs partnerséget](#) dolgozott ki az aktív és egészséges idősorok érdekében. Ez lett az Európai Szociális Alap (ESZA) egyik beruházási prioritása a 2014–2020-ig tartó programozási időszakban.

[AGE](#) Idősebb személyek európai platformja a diszkriminációval, szociális védelemmel, a társadalmi kirekesztéssel, foglalkoztatással foglalkozik. [EURAG](#) Idősebb Emberek Európai Föderációja civil szervezetként idősebb emberek életminőségének a javításáért küzd.

Az **OECD** 2014. decemberben megjelent [felmérése](#) szerint a fejlett tagországok mindegyike reformintézkedéseket hoz azért, hogy a nyugdíjrendszerek jobban alkalmazkodjanak az előregedő lakossághoz.

IDŐSELLÁTÁS MAGYARORSZÁGON

Hazánk az öregedő társadalmak közé sorolható az idősokorúak számának és arányának növekedését tekintve. Magyarország demográfiai állapotjellemzői kedvezőtlenek, de nem tartozik a kirívóan öreg korösszetételű országok közé ([KSH 2013](#)).

Jogszábiályi háttér

Magyarország Alaptörvénye értelmében a magyar állam külön védelemben részesíti az időseket. Az öregségi nyugdíjakat a társadalombiztosítási nyugellátásokról szóló 1997. évi LXXXI. törvény szabályozza. Az ország nyugdíjrendszerének fenntarthatósága a foglalkoztatottság hosszú távú szintjétől és a demográfia helyzettől függ. A nyugdíjszerű ellátásokra fordított költségvetési hozzájárulás összege azonban folyamatosan emelkedik. Szakértők szerint a nyugdíjkorhatár további emelése és az aktív nyugdíjaskor fejlesztése elengedhetetlen (ld. Kovács 2010).

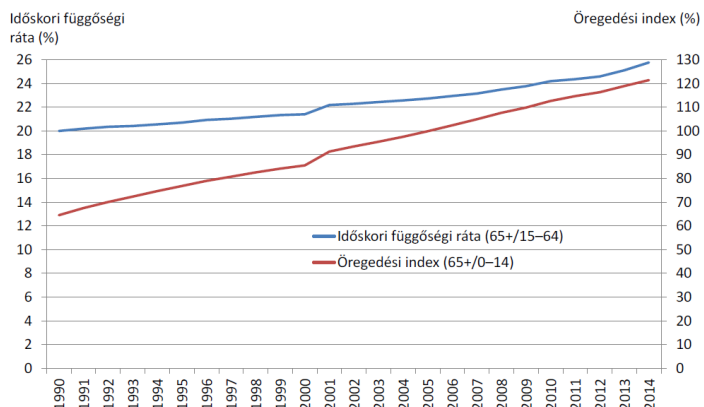
A hazai időspolitika dokumentuma az Idősügyi Nemzeti Stratégia [81/2009 (X.2.) OGY határozat] és az első Idősügyi Cselekvési Terv [1087/2010. (IV. 9.) Korm. határozat], amely az aktív idősor elveit követi. Az Idősek Akadémiája teremti meg az alapjait a cselekvési tervek kidolgozásának.

Az 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról foglalja magába az aktív korúak és az időskorúak által önkormányzattól igénybe vehető pénzbeli és természetbeni ellátásokat, valamint a számukra nyújtható szociális szolgáltatásokat, az alapszolgáltatásokat, és a szakosított ellátási formákat.

A **pénzbeli ellátások** a következők:

- **Időskorúak járadéka:** azoknak biztosít ellátást, akik szolgálati idő hiányában a nyugdíjkorhatáruk betöltése után saját jogú nyugellátásra nem jogosultak, illetve alacsony összegű ellátással (pl. házastársi pótlék) rendelkeznek.
- **Ápolási díj:** a tartósan gondozásra szoruló személy otthoni ápolását ellátó nagykorú hozzátartozó részére biztosít anyagi hozzájárulást.
- **Lakásfenntartási támogatás:** rezsitartozások rendezéséhez nyújt segítséget.
- **Átmeneti segély:** létfenntartási problémák, veszélyeztető tényezők esetén adható támogatás.

Az öregedési index és az időskori függőségi ráta alakulása, 1990–2013

Forrás: Spéder (2014)

Természetben nyújtott szociális ellátások

- közgyógyellátás;
- adósságkezelési szolgáltatás.

Szociális szolgáltatások

Alapszolgáltatások: (szociális étkeztetés, házi segítségnyújtás, időskorúak nappali ellátása, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás) Ez utóbbi az önkormányzatnak nem kötelező feladata, fejlesztése és kiterjesztése hatékonysága és az otthoni környezet miatt fontos.

Szakosított ellátások: (bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények, időskorúak gondozóháza, ápolást-gondozást nyújtó, tartós bentlakást biztosító intézmények – idősek otthonai) Ma mintegy 51 ezer időotthoni férőhelyen valósul meg az idősek gondozása. A kormány az elmúlt években növelte az idősek otthonainak finanszírozását, elkezdődött az időotthonok felújítása.

HÁZI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

A fejlett országokban tendencia, hogy a drága, költséges bentlakásos intézmények, szolgáltatástípusok helyett az otthoni, valamint otthonközeli, mobil, ambuláns szolgáltatási formákat preferálják, támogatják különböző szabályozási, finanszírozási formákkal.

Hazánkban a **Házi Segítségnyújtás** az önkormányzatok időseket érintő legrégebbi alapszolgáltatása. Célja segítséget nyújtani a

Házi segítségnyújtás keretében ellátottak száma

	2009	2010	2011	2012	2013
Dunántúl	19 634	23 163	23 532	28 538	30 294
Észak-Magyarország	9 460	12 158	15 252	19 312	20 422
Észak-Alföld	15 185	17 637	23 716	45 537	47 137
Dél-Alföld	11 663	14 316	17 893	21 980	23 969
Alföld és Észak	36 308	44 111	56 861	86 829	91 528
Ország összesen	63 392	75 054	87 941	125 281	131 791

Forrás: Infoszolg/KSH

településen élő idős, kevés jövedelemmel rendelkező, beteg, mozgásában korlátozott, szociálisan rászorult személyek részére saját lakókörnyezetükben. A szolgáltatást igénybe vevők száma emelkedik, főként a szegényebb északi, keleti országrészben (ld. táblázat).

A házi segítségnyújtása díjköteles szolgáltatás a területi gondozást végző intézményi gondozók segítségével, amely önkéntesen, naponta maximum 4 órában vehető igénybe. A díjat rászorulási alapon az önkormányzat elengedheti. Néhány önkormányzat az egész településen díjmentessé teszi a szolgáltatást.

A házi segítségnyújtás ellátási **formája lehet:**

- a lakókörnyezeti higiénia megtartásában való közreműködés;
- a háztartási tevékenységben való közreműködés;
- a veszélyhelyzetek kialakulásának megelőzésében és a kialakult veszélyhelyzet elhárításában történő segítségnyújtás;

- a bentlakásos szociális intézménybe történő beköltözés segítése;
- segítő kapcsolat kialakítása és fenntartása;

- gondozási és ápolási feladatok elvégzése.

A szociális segítséget szakképzetlen emberek, önkéntesek is végezhetik, míg a személyi gondozáshoz szociális vagy egészségügyi szakképzés szükséges.

Házi segítségnyújtás igénybevételét megelőzően vizsgálják a gondozási szükségletet. 2015-től a [kormány](#) megemelte a rászorulási küszöböt, igénybevétel előtt átfogóbb állapotfelmérés készül.

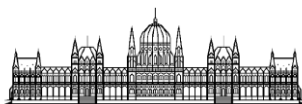
A **szociális hatóság** a szociális ellátások, szolgáltatások finanszírozásának ellenőrzése céljából nyilvántartást vezet. Az ellenőrzés koordinációját a [Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal](#) (NRSZH) Szociális Főosztálya látja el.

A [Szociális Ágazati Portál](#) (NRSZH által üzemeltetett) a **szociális szolgáltatók**, intézmények ellenőrzése kapcsán keletkezett határozatokat, fenntartóval kötött szerződéseket, kötelezettség megszegését megállapító végzéseket köteles közzétenni.

Források:

- Bevezetés az Időügyi Nemzeti Stratégiába [Idősek Akadémiája 2010.](#)
- Farkas Gabriella, Gyarmati Andrea, Molnár Szilárd: Az idősödő társadalom gazdasági és társadalmi kihívásai Magyarországon Információs Társadalom [2009/4.](#)
- Kovács Erzsébet: A nyugdíjreform demográfiai korlátai, [Hitelintézeti Szemle 2010/4.](#)
- Brettner Zsuzsanna: Az időspolitika lokális interpretációi [PTE BTK 2013.](#)
- Nyugdíjak és egyéb ellátások [KSH 2013.](#)
- Idősek világnapja 2014. [KSH 2014.](#)
- Udvari Andrea: Az idősellátás helyzete Magyarországon (kutatási jelentés) [NCSSZI 2013.](#)
- Szabó Lajos: Idősellátás kérdőjelekkel [Esély 2013/4.](#)
- Zárol Evelin: Az önkormányzati időügyet érintő irányvonalak Magyarországon [PTE BTK 2014.](#)

Készítette: Máté Olga
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

ORSZÁGGYŰLÉS HIVATALA KKI

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486